

Донькин цецг

(К Е Л В Р)

(Цаарандкнь. Эклцнь 87-ч, 89-ч, 90-ч, 91-ч номермүдт).

Эн — хоосн үзгдл бääсиг Эцк мед-
дä, ямаран чигн гол, нур теегт уга,
болв үзгдл болсн джирлгбән, центь-
кртсн тенърт герлән тусхадж сол-
нътрна, ики тендас теегәр цевр шин
цегән ик усн-чингин үнрән канькн-
удж гүүдж йовх болдж Эцкд медгдв.
Дääвлсн, көгшн хальмг овгн сää-
хн центькртсн үзгдлүр ширтв. Ке-
зәнть багъ цаган эн санснь чигн мед-
гдсн төрскн газртан мөнък дур-
та беллгн зүркинь көндаснь чигн
медгдсн уга, болв овгн маш ик бай-
снъгугъяр уралан халлагъад, бүрисн
нүднн бұлән нүлмсәр дүүрсн, бич-
кн күүкшинъ әкрдж урлан көндәдж:
эс медгдг үгмүд, урлнь гүвр-гүвр
гидж келв:

— Ом-мани-падмахум...

— Эн ю келәд бääнә, — гидж
зоотехник Бадмур әргәд сурв.

— Меджәхшв. Эн мана эцк, өвк
өцкврн келдг, ики кезәнть хуучна
үгмүд, — гидж Бадм толгбагъан гу-
диггәдж келв. — Нарн, тег хоирас
хүв-кишг хәәрлхиг сурджах кевтә...

Көгшн овгнә утар татсн дун төгс-
хлә, овгнә бийнь серл орсн мет, негл
багърад одсн мет, герүр ордж ирәд,
эврәннь күндтә ормдан суухла, нәр
әклв. Тамкин утан герәр дүүрв.
Урдәвтән, саак Фока овгн зүт-

клдә әклв. Чеседжиннь көлсиг альчу-
рарн арчад, дурго бәәдлтәгъәр Эцкүр
халәддж, эн уурлдж келджәнә:

— Алтайд, эс гидж Хасгин орнд
эмнг газр хагълдж тәрджәнә, мана
зöбөр болхла — хөн. Кемрджән бидн
тег хагълхла, хөн чигн, буудя чигн
уга, хоосн үддхвдн.

— Юнъгад? — гидж Доньк сурв.

— Юнъгад гихлә, эн газрт ургъд
ургъдго, догшн газр. Хöбнд туста
зерлг овснәс талдан юмн энүнд ур-
гъшго. — Фока овгн дакн Эцкүр
халәв. — Кемрджән бидн тег хагъл-
хла — хöбөмдн десч каарх, нарн
цецгмдн дор-ормдан брх.

— Орл уга чигн бәәх биз? —
гидж Доньк хәәкрв.

Фока овгнә нимгн урлнь дөбгддж
гүвс гив.

— Кемрджән бидн нарн цецг бол-
гъниг амтәхи усар чаврунас услад
бәәхлә өгрл чигн уга бәәх.

Зоотехник бийән дөшбәх гигъәд,
терүнд игндж келв:

— Минигъяр болхнь, энүнд услвр
кегъад керг уга. Эн нарн цецгс усн
угагъяр бийснь ургъа, мана хагсу
теегт ургътха гисн номлигъарн бий-
снь ургътха.

— Не, кемрджән теегүр усн ордж
ирхлә яях? — гидж генткн зоотех-

ник сурв.

— Хамагъас усн ордж ирх билә?
Бурхн илгәхий, эс гидж ягъддж ир-
хмб?

Зоотехник алчурарн козлдуриннь
шил арчв.

— Ягъад бурхн илгәх билә?
Амтн ус орулх! Мана тег өргн энъ-
зах энүнд уга. Манд хөд чигн кер-
гтә — хöбдән хайш угавдн — буудя
чигн, нарн цецг чигн, нам садмуд
чигн тәрх зөвтәвдн.

Портсигаран секәд, папирос гар-
гъддж авад, имрдж джөблткәд, зоо-
техник татв.

— Мана теегт ус орулх көдлмш
әклчкддж гидж би сонъсүв. Дала-әдл
машид цугулгддж гидж келцхәнә.
Мана олл-әмтн нимлм: ю ухална,
терүгән кецхәнә.

Эцкүр әргдж халәчкәд, зоотехник
келджәсн үгән иигдж төгскв.

— Харнь чи, Эцк, бичә магъдл.
Нарн цецгән ургъа. Чини нарн цецг
мана теегт түрүн зәнгчнь болг, кел-
хд, түрүн харулчнь болг.

— Ой ямаран сән, — йовий, ма-
на харулч ямаран сәәхн болсиг хә-
ләй, нам цагъан өвс күцәд давдж
йовна, — гидж Доньк Уляд шимл-
ддж келв.

Хәрү уга дурнд зовджасн Донькд
болхла, Улялә күүнднә гидг эмнг
газр хагълхин туск зүткдән дорхнь
үлү чинртә билә, тегәд эн нарн цец-
гин өөр оч суухмн гигъәд эәрә бәә-
дж Уляг дахулад гарв. Доньк күүкнд
күлтән делддж өгәд, суулгъад, әкн ав-
гтан, нарн цецг Эцк ягъддж тәрсиг, да-
кад Доньк бийнь түүнә ургълтин кем-

джәг гирлгин ишд темдгджәсән,
хöбчнр теднә кеджәх көдлмшәр ягъдж
наад бәрдж, инәлдсиг, әкн авгтан До-
ньк утар татад келдж өгв.

Нарн цецгин туск туудж сонъсәдж
Уля залхурджадг болх гидж тоолад,
ода келхәр седджәсн голдк үгән келх
кергтә гидж шидв. Доньк агчмин
зуур тагчг болчкад, генткн илднь ке-
лв:

— Ульяна, энчнь ним болджана,
чи минн толгбагъым бичә әргүләд бә.
Би чамла үнн гол ухагъарн күүнд-
джәнәв. Би чамд дуртав. Чама уга
болхла, нанд нарта орчлнь энъкр
биш. Чамас нам негхн үг болвчн
сонъсхар седджәнәв.

Уля энүнәс невчк зааград одв.

— Наадк күүкнчнь яяхмб? — гидж
наад бәрдж Уля сурв.

— Ямаран наадк?
— Одак, терүнә толә кү әрә ам-
тә үлдәсн күүкнчнь бәәнәлм.

Донькин толгъа гудигъад одв.

— Терчн, гәргин йовдл билә,
Уля, — тер күүкнд би дурлсн угав,
үнәр келджәнәв, тер күүкн чигн на-
нд дурлсн уга билә. Тигхд би гунд-
лав, нань юмн уга билә, — гидж
Доньк келв.

Улм заагра йовдж, Уля босад, мег
мөсләдж, альчурарн хүрүлв.

— Уга. Евдоким! Тиггәд утх
авад, амтн тал дәврдг күн нанд кер-
гтә биш. Талдан күүк бийдән хә.

Уля Донькур нургъарн әргәд, әр-
дан халәл уга, тег орад гарв...

Гертас Эцк гарч ирәд:

— Эндр хөн сарин сән өдрин байр
кеджәнәвдн, хөд хоосн, өлн кевтнә.
Хөд гаргъ!, — гидж эс келсн бол-
хла, эн күүндән югъгъяр чилхнь күн
меддж болшго билә.

Хойр хургъан амдан дүрчкәд,
утар татад ишкрсн ишкрлгъәрн До-
ньк хөд босхв, нохасан дууддж даху-
лад, хöбнә ардас дахад гарв. Доньк
әргәд халән гихлә, Уля зоотехник хо-
йр хәрдж йовсн тергн әрә медг-үлг
үзгдв. Нам ирсн хöбчнр гериг цуцк-
сн бәәдж.

Тер өдрәс авн Донькин гирлгд бас
негн немгдәд арвн тавн керчм кегдв.
Хотхрт ганцарн үлдчкәд, бүтү-бүркг,
урудсн бәәдлтә Доньк өрүн болгън
нарн цецгин өслт кемджәлдг билә,
«невчк өддддж» эс гидж «нег хургън
өсддж» гидж өдр болгн Эцкд келдг
билә.

(Цаарандкнь барлгдхмн).